

“Stigende afhængighed af låntagning i udlandet medfører en række konsekvenser for den økonomiske politik, først og fremmest hvad angår rentepolitikken, idet en fortsat og udvidet kapitaltilførsel udefra næppe vil kunne baseres alene på offentlige lån og derfor må forudsætte et renteniveau her i landet, der ligger over det internationalt gældende. Men også på andre områder betyder afhængighed af udenlandsk kapitaltilførsel mindsket handlefrihed med hensyn til udformningen af den økonomiske politik. Således kan afhængighed af udenlandske virksomheders direkte investeringer her i landet få konsekvenser for udformningen af både skattelovgivningen og den almindelige erhvervs politik.”

Fra kapitlet “Perspektiver for betalingsbalanceudviklingen” i Dansk Økonomi, efteråret 1969

Finanspolitik som stabiliseringspolitisk redskab

Af Christen Sørensen¹

Finanspolitik kan og bør spille en afgørende rolle i en stabilitetsorienteret økonomisk politik, selv om dens effektivitet er begrænset af den uundgåelige usikkerhed om den fremtidige økonomiske udvikling og den til finanspolitikken hørende erkendelses-, handlings- og virkningslag. Det er jo ikke kun finanspolitikken, som det er vanskeligt at time og dosere optimalt. Det gælder i mindst lige så høj grad for den form for udbudspolitik på arbejdsmarkedet, som i de seneste år med tilbagetrækningsreformen og forkortelsen af dagpengeperioden fra 4 til 2 år har fået en yderst central rolle i den økonomiske politik. Dette og betydningen af en troværdig økonomisk rådgivning fra Formandskabet for Det Økonomiske Råd er temaet for det efterfølgende.

Indledning og afgrænsning

Den økonomiske aktivitet kan svinge ganske betydeligt. Dette er i de senere år igen blevet anskueliggjort i Danmark og mange andre lande. I årene 2006-07 var dansk økonomi således mere end overophedet. Efter finanskrisens voldsomme udbrud i efteråret 2008 i kølvandet på Lehman Brothers' konkurs har stigende og/eller høj ledighed derimod været en realitet. Overophedning er vendt til det modsatte.

Svingende økonomisk aktivitet er forbundet med store samfundsøkonomiske omkostninger. I perioder med lavkonjunktur går både arbejdskraft og kapital til spilde i form af hhv. ledighed og konkurser med tilhørende

¹ Christen Sørensen er professor ved Syddansk Universitet, Odense. Han har haft en trestrengt tilknytning til Det Økonomiske Råd: som ansat i sekretariatet 1972-77, som overvismand 1985-88 og som medlem af Rådet fra 1988-2006 repræsenterende AE-rådet.

destruktion af realkapital, viden m.m. I perioder med højkonjunktur kan arbejdskraft gå til spille ved for høj mobilitet med heraf følgende for høje initiale oplæringsomkostninger til nyansatte, ligesom realitets-sansen kan gå tabt, som det bl.a. gjaldt for en række bankbestyrelser og bankdirektioner i henhold til de advokatrappporter, der er udfærdiget for de banker, hvor Finansiell Stabilitet blev inddraget.

Dette er baggrunden for, hvorfor det er meget væsentligt at klarlægge, om den økonomiske aktivitet kan stabiliseres og i givet fald hvordan. I Danmark er det primært finanspolitikken, der er det centrale konjunkturpolitiske stabiliseringsredskab, da pengepolitikken grundet kronens binding til euroen og de frie kapitalbevægelser først og fremmest skal sikre netop denne binding til euroen. Det ville måske være mere retvisende at anføre, at det er den af regeringen førte politik, herunder ikke mindst den førte finanspolitik, der er det afgørende for konjunkturstabiliseringen.

En væsentlig årsag til, at dansk økonomi blev så overophedet i 2006-07, var nemlig, at boligbyggeriet kom op på et meget højt niveau i disse år. Faktisk var det blandt OECD-landene kun i Irland og Spanien, at investeringer i boliger i forhold til BNP dengang var højere end i Danmark. Og regeringen kunne, hvis den havde villet og kunnet få politisk flertal herfor, i hvert fald i en periode have reduceret boliginvesteringerne ved at indføre grænser for f.eks. antallet af påbegyndte boliger, dvs. via et instrument der normalt ikke henregnes til det finanspolitiske arsenal. For den daværende regering afskrev jo at bruge traditionelle finanspolitiske instrumenter til at stabilisere boligbyggeriet og prisudviklingen på boligmarkedet. Og det er vel også tilfældet for den nuværende regering, jf. den i år indgåede skatteaftale, der fastlåser den gældende boligbeskatning til 2020.

Mulighederne for at stabilisere den økonomiske aktivitet via finanspolitik er i det følgende primært koncentreret om diskretionære indgreb, dvs. aktiv finanspolitik i form af en regelbaseret finanspolitik diskuteres ikke, ligesom betydningen af de automatiske stabilisatorer ikke berøres. Da dette bidrag desuden indgår i den publikation, der udgives i tilknytning til 50 års jubilæet for Det Økonomiske Råd, vil der i vidt omfang blive taget udgangspunkt i analyser og anbefalinger herfra i tilknytning til de senere års konjunktursvingninger, dvs. fra midten af 00erne.

I denne periode er det primært efterspørgselsstød og positive udbudsstød i form af et øget arbejdsudbud, der er relevant, hvorfor det er mulighederne for at reducere svingninger i den økonomiske aktivitet hidrørende herfra med diskretionær finanspolitik, der betragtes.

Den diskretionære finanspolitik og konjunktursituationen

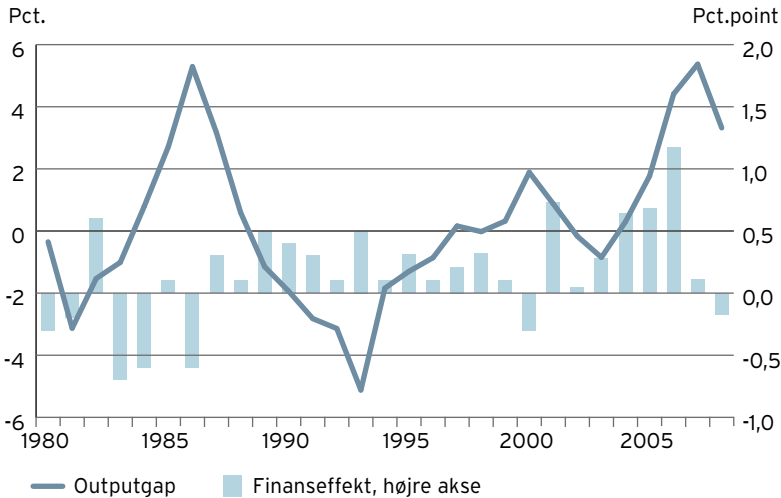
Figur 1 viser sammenhængen mellem den diskretionære finanspolitik og konjunktursituationen helt tilbage til 1980, som den blev illustreret i Dansk Økonomi, efterår 2009.² Effekten af den diskretionære finanspolitik er vist ved den såkaldte finanseffekt, der viser finanspolitikens aktivitetsvirkninger på produktionen (BNP) i det enkelte år. Når der føres diskretionær finanspolitik, er der naturligvis ikke kun virkninger på produktion m.v. et år frem, men flere år frem. Når den etårige finanseffekt alligevel med rette er blevet den centrale målestok for den diskretionære finanspolitik, hænger det dels sammen med, at der hvert år vedtages en ny finanslov, som er et samlede udtryk for den førte finanspolitik, og dels sammen med, at effekterne af tidligere års diskretionære finanspolitik jo indgår i det forløb, der ville være, såfremt der ikke blev foretaget nye aktive finanspolitiske indgreb. Dette skal endvidere ses i tilknytning til, at det centrale i forhold til konjunkturpolitikken ikke er, om der føres en ekspansiv eller kontraktiv diskretionær finanspolitik, men om finanspolitikken bidrager til at stabilisere den økonomiske udvikling.

Konjunktursituationen måles i det følgende ved output-gap'et. I praksis vil der indgå flere indikatorer, når den aktuelle og fremtidige konjunktursituation skal vurderes. I relation til formålet med denne artikel er det imidlertid tilstrækkeligt at anvende output-gap'et til at afspejle konjunktursituationen.

Output-gap'et måler forskellen mellem faktisk produktion og den produktion, der kan opnås ved en holdbar beskæftigelses-/inflationssituation, herefter betegnet den potentielle produktion. Når den faktiske produktion overstiger den potentielle produktion, og økonomien således er overophedet, bør finanspolitikken ud fra en konjunkturpolitisk syns-

² De halvårlige rapporter fra Det Økonomiske Råds formandskab har alle "Dansk Økonomi" som hovedbetegnelse. Alle referencer til publikationer med Dansk Økonomi i teksten henviser således til publikationer fra Formandskabet for Det Økonomiske Råd.

Figur 1. Output-gap og finanseffekt, 1980-2008

Kilde: Det Økonomiske Råd, Formandskabet. Dansk Økonomi, efterår 2009, side 138.

vinkel være stram for at tage overtrykket af den økonomiske aktivitet. Omvendt bør finanspolitikken være lempelig, dvs. stimulerende, hvis den faktiske produktion er lavere end den potentielle produktion.

Såfremt der føres en konjunkturstabiliserende finanspolitik, bør et mindstekrav således være, at output-gap'et og finanseffekten har modsatte fortegn. Modsatte fortegn betyder, at når økonomien er overophedet, dvs. når output-gap'et er positivt, er finanspolitikken stram, dvs. finanseffekten er negativ. Og omvendt når kapaciteten i økonomien ikke udnyttes. Dette er naturligvis kun et mindstekrav, idet en i konjunkturmæssig perfekt timet og doseret finanspolitik ville indebære, at output-gap'et hvert år var nul. En konjunkturmæssig perfekt timet og doseret finanspolitik som her afgrænset betyder ikke, at den førte finanspolitik er optimal. Dette er f.eks. ikke tilfældet, hvis et output-gap på nul ikke sikrer, at finanspolitikken på langt sigt er holdbar. Men denne problemstilling diskuteres ikke her. Dette er bl.a. gjort i flere rapporter fra Det Økonomiske Råds formandskab.

Som figur 1 viser, er der ikke siden 1980 – og det gælder også for de umiddelbart foregående år i sidste halvdel af 70erne³ – ført en så konjunkturdestabiliserende finanspolitik som i årene 2005-07, idet kurven over output-gap'et og finanseffekten netop i disse år ligger på samme side – og i øvrigt også højt over – nul-linjen, hvor de i stedet i det mindste burde ligge på hver side af nul-linjen med output-gap'et tæt på nul-linjen.

Diskretionær finanspolitik og styrken af økonomiens selvregulerende kræfter

Det var John Maynard Keynes, som i 1936 med bogen *The General Theory of Employment, Interest, and Money* formulerede det teoretiske grundlag for en aktiv finanspolitik ud fra erfaringerne fra bl.a. den store depression i 1930erne. Økonomiens selvregulerende kræfter via først og fremmest prisreaktioner kunne i visse situationer blive sat ud af kraft eller reduceret så meget, at politiske indgreb i form af primært finanspolitiske indgreb var nødvendige, såfremt lange perioder med uligevægt med meget høj ledighed skulle undgås.

Det afgørende nye i *General Theory* var i tilknytning hertil, at reduktion af det generelle lønniveau – som i den klassiske økonomiske teori – i sådanne situationer ikke nødvendigvis blev anset som hovedmidlet til at bekæmpe den for høje arbejdsløshed. Et lavere lønniveau ville nemlig ikke bare gøre arbejdskraften billigere, men ville også betyde, at lønmodtagernes købekraft og endvidere købevilje ville blive reduceret, idet det jo ikke kunne udelukkes, at generelle lønreduktioner ville fremkalde forventninger om yderligere lønreduktioner med en negativ købekraftspirale til følge. Og grundet lønindkomsternes vægt i økonomien, kunne der ikke ses bort herfra, som det f.eks. kunne i relation til en række markeder med kun beskeden samfundsøkonomisk vægt.

I *General Theory* peges der ikke mindst på, at producenterne i dybe krisesituationer kunne få så negative forventninger til de fremtidige

³ Dvs. i hele den periode, hvor der ex-ante har foreligget i princippet korrekte kvantitative mål for finanspolitikken i form af netop beregninger af finanseffekten. Det var først i slutningen af 1970'erne, at Finansministeriet systematisk begyndte at anvende finanseffekten som det centrale finanspolitiske mål. Finanseffekten blev første gang fremlagt i rapporten *Dansk Økonomi*, foråret 1973.

afsætningsmuligheder, at nyinvesteringer selv ved meget lave renter bliver anset som urentable. Og såfremt de pengepolitiske myndigheder i sådanne situationer fejlbedømte producenternes forventninger og ikke sænkede renten tilstrækkeligt, ville der komme et tilbageslag hidrørende fra dette, men som også indebærer uligevægt på arbejdsmarkedet, dvs. stigende og høj ledighed.

I efterkrigsårene blev dette centrale udgangspunkt for en aktiv finanspolitik skubbet i baggrunden af den popularisering af General Theory, der skete med IS/LM-modellen, og som kom til at dominere i de økonomiske lærebøger. IS/LM-modellen viste først og fremmest, at finanspolitik kunne være et meget effektivt stabiliserende instrument, hvis der vel at mærke blev set bort fra de mere langsigtede konsekvenser for inflation og offentlig gældsætning og heraf følgende rentebyrde – og det gjorde den simple IS/LM-model.

Den bastard-keynesianisme, der var en følge af IS/LM-modellen, betød også, at den økonomiske politik, der var baseret på IS/LM-modellen – dvs. ukritisk aktiv finanspolitik – og som dominerede tænkningen frem til slutningen af 1960erne/begyndelsen af 1970erne – med rette kom i miskredit i takt med stigende inflation og offentlige finansieringsproblemer. Og følgen var vel, at den ene grøft blev forladt og den anden opsøgt, hvor aktiv finanspolitik nærmest blev afskrevet. Denne afskrivning var på det teoretiske plan ledsaget af en kritik af den simple forventningsdannelse, der blev lagt til grund i bastard-keynesianismen, hvor den kommende udvikling i vidt omfang blev prognosticeret ved så at sige at kigge i bakspejlet. I den nye opfattelse, den neoklassiske opfattelse, blev markedsmekanismens effektivitet begrundet med rationelle forventninger og endvidere med ret hurtige tilpasningshastigheder til nye situationer og forventninger.

En mere realistisk forståelse af finanspolitikens stabiliseringsmæssige muligheder har imidlertid fået fodfæste. På det teoretiske plan er kritikken mod rationelle forventninger, som spiller en central rolle i Imperfect Knowledge økonomien, især blevet fremført af Frydman og Goldberg (2011). I tilknytning til den stigende kritik af, om forventningsdannelsen kan beskrives ved rationelle forventninger, er tiltroen til høje tilpasningshastigheder blegnet.

Grundlaget for en aktiv finanspolitik er nu som i General Theory baseret på, at markeds kræfterne i en række situationer ikke er tilstrækkeligt effektive til relativt hurtigt at sikre nogenlunde fuld beskæftigelse og kapacitetsudnyttelse. Denne forståelse er endvidere ledsaget af anerkendelse af, at mulighederne for stabilisering via finanspolitik grundlæggende begrænses af vanskelighederne ved at time og dosere aktive finanspolitiske indgreb korrekt. Sidstnævnte begrænsning for en aktiv finanspolitik har dog meget længe været fremført med en opdeling i erkendelseslag, handlingslag og virkningslag.

Det er min vurdering, at denne afbalancerede vurdering af finanspolitikken som stabiliseringspolitisk redskab afspejles i den analyse, som blev præsenteret i Dansk Økonomi, forår 2007 i kapitlet “Konjunkturer og finanspolitik”.

Personligt kan jeg i al væsentlighed tilslutte mig den analyse og de konklusioner om finanspolitik, der indgår i dette kapitel, hvor der anføres følgende sammenfatning om finanspolitikken som stabiliseringspolitisk redskab:

“Analyserne viser, at det i et vist omfang er muligt ved hjælp af en aktiv konjunkturmodløbende finanspolitik at stabilisere økonomien. Konkret giver analyserne anledning til følgende konklusioner og anbefalinger for tilrettelæggelsen af finanspolitikken på kort sigt:

- I tilfælde af et output-gap på 1 pct. anbefales som udgangspunkt en modgående finanseffekt i størrelsesordenen $\frac{1}{4}$ pct.point. Dette indebærer ikke blot lempelser i lavkonjunkturer, men også stramninger i højkonjunkturer
- En sådan moderat finanspolitisk reaktion kan reducere udsving i beskæftigelse og BNP med op til $\frac{1}{3}$. En for aktiv finanspolitik kan derimod indebære, at udsvingene i økonomien forøges
- Hvis der er tegn på, at en uligevægt skyldes midlertidige ændringer på økonomiens udbudsside, bør finanspolitikken normalt ikke søge at modvirke uligevægten
- Fine-tuning skal undgås. Finanspolitikken bør ikke søge at imødegå beskedne ubalancer, dvs. situationer hvor produktionen ligger mindre end 1 pct. fra sit normale niveau

Gevinsterne ved at føre en aktiv finanspolitik begrænses bl.a. af følgende forhold:

- Der vil i praksis være usikkerhed om konjunktursituationen. Det indebærer en betydelig risiko for, at finanspolitikken reagerer uhensigtsmæssigt, særligt ved relativt små ubalancer
- En aktiv finanspolitik indebærer i praksis, at et eller flere “instrumenter” – f.eks. skattesatser eller antallet af offentligt ansatte – bliver mere svingende, hvilket i sig selv kan være uønsket

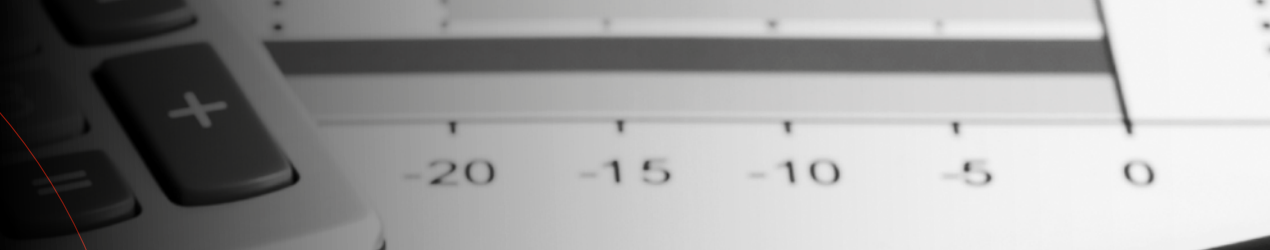
Disse forhold er årsager til, at der kun anbefales en forholdsvis begrænset finanspolitisk reaktion på udsving i output-gap”, side 148

Ud fra denne sammenfatning er det dog uklart, hvor stærkt det finanspolitiske indgreb bør være, hvis der forventes et output-gap på mere end 1 pct. Umiddelbart er der to yderpunkter. Det ene yderpunkt ville være at sigte efter et output-gap på $\frac{3}{4}$ pct. i sådanne situationer. Det andet yderpunkt ville være, at modvirke output-gap’et med 25 pct. uanset output-gap’ets størrelse ved output-gap over 1 pct. Min egen anbefaling – som jeg også antager flugter med analysen i kapitlet om Konjunkturer og finanspolitik i Dansk Økonomi, forår 2007 – ligger et sted mellem disse to yderpunkter, hvor et output-gap over 1 pct. bør modvirkes med en stadig større pct.andel, jo højere output-gap’et skønnes at være.

Formandskabets finanspolitiske rådgivning siden midt 00erne

Hovedproblemet med formandskabets finanspolitiske rådgivning siden midt-00erne er ikke analysen i Dansk Økonomi, forår 2007, men at de heri angivne retningslinjer ikke blev fulgt af formandskabet. Hertil kommer, at formandskabet i hvert fald ved den nuværende og foregående overvismand ikke har villet vedstå dette, jf. det følgende. Og dette er det værste.

Som det fremgår af figur 1, har der i hvert fald ikke siden 1980 været en periode, hvor dansk økonomi har været så overophedet som i 2005-07, ikke mindst i 2006, samtidig med, at der blev ført ekspansiv finanspolitik. I midten af 1980erne var dansk økonomi også meget overophedet, men da blev der dog i flere år ført en stærk kontraktiv finanspolitik. Jeg

kan derfor kun vurdere, at så længe finanspolitikken er blevet retvisende målt med finanseffekten m.v. i regeringskontorerne – og det vil først og fremmest sige i Finansministeriet – hvilket skete fra slutningen af 1970erne, har der ikke været ført en så uansvarlig finanspolitik som i 2006-07. Dette er naturligvis først og fremmest den daværende regerings ansvar. Men hvilke råd fik regeringen fra formandskabet dengang?

I fremsendelsesskrivelsen til Dansk Økonomi, forår 2006 sammenfattede formandskabet denne redegørelse og diskussionen på det tilknyttede rådsmøde således:

“Formanden understregede, at prognosens hovedscenario er en “blød landing”, hvilket er baggrunden for, at formandskabet ikke diskuterer et muligt behov for en finanspolitisk stramning. Han tilføjede, at formandskabet generelt er kritisk over for finjustering af økonomien ved hjælp af finanspolitik, blandt andet fordi erfaringen viser, at det kan være svært at time og dosere finanspolitiske indgreb...”

Vismandskollegiets daværende formand konkluderede altså, mens dansk økonomi var mere end overophedet, at en finanspolitisk stramning ikke engang skulle diskuteres.

Overophedningen i dansk økonomi blev i 2006 mindst 3½ pct. som målt ved output-gap'et, jf. f.eks. Dansk Økonomi, forår 2010, side 85.

Den daværende formand og hans vismandskolleger – bl.a. den nuværende overvismand – har vedvarende hævdet, se bl.a. Samfundsøkonomen, april 2010, side 15-16 og Politiken 22. nov. 2011, at det var helt berettiget i juni 2006 at afvise en diskussion om en finanspolitisk stramning med, at det var regeringens manglende overholdelse af dets budgetter, der gjorde, at dansk økonomi blev mere end overophedet, jf. det realiserede output-gap på mindst 3½ pct. Havde regeringen blot holdt sine budgetter, havde dansk økonomi fortaget en “blød landing” var og er påstanden.

Dette er imidlertid ikke rigtigt. Som det fremgår af vismændenes egne publikationer, blev det i juni 2006 lagt til grund, at aktivitetsvirkningen af finanspolitikken i 2006 på BNP (finanseffekten), under forudsætning af at budgetterne var blevet overholdt, var 0,3 pct., se Dansk Økonomi, forår 2006, side 92. Af f.eks. Dansk Økonomi, forår 2010, side 104 frem-

går, at den manglende overholdelse af de offentlige budgetter i 2006 betød, at finanseffekten på BNP i 2006 i stedet for at blive 0,3 pct. blev 1,2 pct. Hvis de offentlige budgetter i 2006 havde holdt, ville output gabet således have været ca. $3\frac{1}{2}$ - (1,2-0,3) pct., altså godt $2\frac{1}{2}$ pct.

Hovedspørgsmålet er derfor: Var det ansvarlig rådgivning i juni 2006 at konkludere, at en finanspolitisk stramning ikke engang skulle diskuteres, såfremt output-gabet ikke var blevet $3\frac{1}{2}$ pct., men i hvert fald $2\frac{1}{2}$ pct. i 2006?

I henhold til den ovenfor gengivne analyse af finanspolitikken i Dansk Økonomi, forår 2007, anbefales en finanspolitisk stramning på $\frac{1}{4}$ pct. point, når output-gap'et vurderes at være 1 pct. Derfor er der naturligvis behov for en finanspolitisk stramning på langt mere end $\frac{1}{4}$ pct. point, når output-gabet er mindst $2\frac{1}{2}$ pct., især da der var et betydeligt positivt output-gap i 2007.

I Politiken 22. nov. 2011 skrev den daværende formand for Det økonomiske Råd: "Vi får i sagens natur aldrig at vide, om vismændene havde ret i vurdering af, at dansk økonomi var landet blødt, hvis regeringen havde fastholdt sin oprindeligt annoncerede udgiftspolitik. Det er derfor ikke åbenlyst, om det var CS eller vismændene, der havde mest ret i deres syn på finanspolitikken i foråret 2006".⁴

Det er, mildt udtrykt, ikke rationelt at fastholde, at det syn på finanspolitikken, som vismændene havde i foråret 2006, var blot nogenlunde retvisende. Denne vurdering er i hvert fald ikke længere udtryk for et særstandpunkt. I Nationalbankens kvartalsskrift, del 1 fra 3. kvartal 2012 konkluderes således:

⁴ Fra august 2005 til udgangen af 2006, dvs. dengang det endnu kunne nås at modvirke overophedningen, advarede jeg bl.a. i 9 kronikker eller større indlæg mod den ekspansive finanspolitik og foreslog stramninger. Forkortelsen CS i det gengivne står for Christen Sørensen. Artiklen i Politiken 22. nov. 2011 var foruden af den daværende overvismand Peter Birch Sørensen (professor, Københavns Universitet, KU) underskrevet af: Peder Andersen (professor KU, tidl. Medlem af Skattekommissionen), Torben Andersen (professor Aarhus Universitet, tidl. overvismand, tidl. formand for Velfærdskommissionen), Carsten Koch (tidl. direktør i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, i Lønmodtagernes Dyrtidsfond, tidl. skatteminister og sundhedsminister (S) – han var formand for Skattekommissionen), Claus Thustrup Kreiner (professor, KU og nuværende vismand), Niels Kærgård (professor, KU og tidl. overvismand), Nina Smidt (professor, Aarhus Universitet, og tidl. medlem af vismandskollegiet – hun var medlem af Velfærdskommissionen) og Hans Jørgen Whitta-Jacobsen (professor, KU og nuværende overvismand).

“Den ekspansive finanspolitik var i årene op til krisen med til at overophede økonomien. Der er store samfundsøkonomiske omkostninger ved det konjunkturforløb, som Danmark har gennemgået siden dengang. Det er således følgerne af bl.a. den uhensigtsmæssige finanspolitik i de gode år, vi nu ser. Den nødvendige genopretning af konkurrenceevnen og konsolidering i den private sektor tager tid og indebærer, at det faktiske aktivitetsniveau i økonomien i en periode ligger under det potentielle”, side 39.

Tænketanken Kraka, hvor den daværende cheføkonom i Finansministeriet nu er direktør, har i publikationen *Finanspolitik i 00erne* fra 21. august 2012 lavet en dybtgående analyse af den førte finanspolitik i denne periode. Heri konkluderes også, at finanspolitikken i især årene 2006 og 2007 burde have været kontraktiv og ikke ekspansiv. Og disse konklusioner gælder, selv om budgetterne var holdt.

Som fhv. overvismand, i øvrigt i perioden med Det Økonomiske Råds 25 års jubilæum, ved jeg, hvor udfordrende og samtidig belastende det kan være at få betegnelsen vismand. Det forventes, når man bliver medlem af Det Økonomiske Råds formandskab og især overvismand, at man skal formulere skarpe og velgennemtænkte, helst vise, betragtninger om langt flere økonomiske emner, end man professionelt har studeret. Retten til at rådgive indebærer i sagens natur også retten til at komme med forkerte råd, men indebærer samtidig – i hvert fald efter min opfattelse – også pligten til at vedstå dette og rette op herpå. Som økonomer fremhæver vi gang på gang, hvor vigtigt det er, at der er troværdighed om den økonomiske politik. Mindst tilsvarende krav bør stilles til den økonomiske rådgivning fra en instans som Det Økonomiske Råd. Det er i den sammenhæng uholdbart, at der indtil videre er gået mere end 6 år, uden at vismændene har villet erkende deres fejlagtige finanspolitiske rådgivning i foråret 2006. Et erkendelseslag på 6 år vil økonomer sjældent – om nogensinde – indrømme politikerne.

Dette afsnit kan passende afsluttes med et tankevækkende uddrag fra kapitlet *Konjunkturer og finanspolitik fra Dansk Økonomi, forår 2007*:

“En yderligere problemstilling af relevans for en stabilitetsorienteret økonomisk politik er risikoen for overophedning. I en situation, hvor økonomien ligger meget tæt på sin kapacitetsgrænse, øges risikoen for,

at lønninger og priser accelererer. Historien og økonomisk teori viser, at sådanne episoder kan indtræffe ganske pludseligt og få langvarige konsekvenser i form af tabt konkurrenceevne og høj arbejdsløshed. Finanspolitikken kan anvendes til at reducere risikoen for, at en kraftig højkonjunktur slår over i langvarig lavkonjunktur”, side 151.

Dette uddrag viser, hvor afgørende rådgivningen om finanspolitikken kan være.

Konklusion

Konklusionen på ovenstående gennemgang er, at finanspolitikken kan og bør spille en afgørende rolle i en stabilitetsorienteret økonomisk politik. Finanspolitikken effektivitet er begrænset af den uundgåelige usikkerhed om den fremtidige økonomiske udvikling og den til finanspolitikken hørende erkendelses-, handlings- og virkningslag. Kort udtrykt: timing og dosering af en aktiv konjunkturstabiliserende finanspolitik kan kun forventes realiseret med betydelige afvigelser fra det optimale.

Men dette er ikke et specielt kendetegn ved finanspolitik. Et øget effektivt arbejdsudbud ved bl.a. tilbagetrækningsreformen og afkortningen af dagpengeperioden fra 4 til 2 år – teknisk et politisk initieret positivt udbudschok over arbejdsmarkedet – er helt centrale elementer i de seneste års økonomiske politik. Og udfordringen er på dette område endnu større end på det finanspolitiske område. Vor viden om de centrale mekanismer, der er afgørende for, hvor hurtigt et øget effektivt arbejdsudbud modsvares af øget beskæftigelse er nemlig meget tynd, især når stigningen i det effektive arbejdsudbud hidrører fra personer, der i forvejen har det vanskeligt ved at få fodfæste og bevare fodfæstet på arbejdsmarkedet, se bl.a. Danmarks Statistik (2012).

Blev politikerne tilstrækkeligt orienteret herom? Jeg tvivler på det i lyset af de meget ufyldstgørende udmeldinger, der er kommet. Her er en central opgave for formandskabet for Det Økonomiske Råd. Herunder bør det undersøges, som det lægges op til i Dansk Økonomi, forår 2007, om disse positive arbejdsudbudschok ikke bør ledsages af en mere ekspansiv finanspolitik, som kan bidrage til jobskabelsen. Denne problemstilling håber jeg fremover at kunne bidrage til at sætte på dagsordenen.

Litteratur

Danmarks Statistik (2012): *ADAM – en model af dansk økonomi*.

Frydman, R. (2012): *Non-routine Change, Imperfect Knowledge and Economic Science*. The Institute of New Economic Thinking.

Frydman, R. og M.D. Goldberg (2011): *Beyond mechanical markets: Risk and the Role of Asset Price Swings*. Princeton University Press.

Kraka (2012): Finanspolitik i 00'erne. www.kraka.org.

Sørensen, C. (marts 2008): Finanspolitik, vismænd og troværdighed, *Samfundsøkonomen 1*, s. 15-18.

Sørensen, C. (april 2010): Historisk uansvarlig finanspolitik og rådgivning, *Samfundsøkonomen 2*, s. 9-14.